

UDC 377.035

DOI: <https://doi.org/10.64076/iedc260621.05>

Modern Trends in the Educational Activities of a Teacher in Vocational Education

Oleksandra Dubaseniuk

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr

<https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>

Abstract. *It was found that modern trends in the educational activity of a teacher are based on the intersection of digitalization, psychological security, national identity and the development of soft skills. The key trends include: axiological vector, psycho-emotional support, digitalization of the educational space, acmeological approach, subject-subject interaction. Modern education in vocational education involves the creation of an environment in which the student is formed as a competitive specialist, mature personality, citizen.*

Keywords: *educational activities, professional education, modern trends.*

Сучасні тренди виховної діяльності педагога у професійній освіті

Олександра Дубасенюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

<https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>

Анотація. *Виявлено, що сучасні тренди виховної діяльності педагога базуються на перетині цифровізації, психологічної безпеки, національної ідентичності та розвитку м'яких навичок. До ключових трендів віднесено: аксіологічний вектор, психоемоційна підтримка, цифровізація виховного простору, акмеологічний підхід, суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Сучасне виховання у професійній освіті передбачає створення середовища, у якому здобувач освіти формується як конкурентоспроможний фахівець, зріла особистість, громадянин.*

Ключові слова: *виховна діяльність, професійна освіта, сучасні тренди.*

Актуальність використання інноваційних інтерактивних методів у виховній роботі педагога професійної освіти зумовлена кількома ключовими чинниками. Насамперед кризою традиційних підходів, оскільки повчальні, лекційні та суто формальні заходи втратили свою ефективність. Сучасна молодь (покоління Z та Альфа) має кліпове мислення, високий рівень цифровізації та сприймає лише той досвід, у який залучена безпосередньо. Змінилися вимоги ринку праці до Soft Skills, бо роботодавці шукають фахівців, які вміють працювати в команді, розв'язувати конфлікти, брати відповідальність та діяти в умовах невизначеності. Інтерактивне виховання інтегрує такі навички безпосередньо у професійний контекст. Важливу роль відіграють психоемоційні виклики та травматичний досвід – навчання та виховання в умовах війни, стресу та дистанційного формату потребують інструментів, що розвивають життєстійкість (резильєнтність), емпатію та взаємопідтримку, чого неможливо досягти директивними методами. Відбувається і зміна ролі педагога. У цифрову епоху викладач перестає бути єдиним джерелом інформації. Його нова роль – ментор, фасилітатор і навігатор, який не транслює готові істини, а створює виховне середовище для саморозвитку студента (акмеологічний вектор), з метою досягнення акме-вершин. Крім того інноваційні форми виховної роботи (хакатони, квести, сторітелінг) є актуальними, оскільки вони трансформують виховання з пасивного "слухання про цінності" на активне "проживання цих цінностей" через дію та власну практику. Виховна діяльність у закладах професійної та вищої освіти сьогодні докорінно трансформується. Вона перестала бути суто "позаурочними заходами" й перетворилася на стратегічний інструмент формування цілісної особистості фахівця.

Сучасні тренди виховної роботи базуються на перетині цифровізації, психологічної безпеки, національної ідентичності та розвитку soft skills (м'яких навичок). Окреслена проблема знайшла відображення у науково-педагогічній літературі має чітко виражену структуру і охоплює три взаємопов'язані рівні: нормативно-інституційний, теоретико-методологічний та практично-орієнтований. Нормативно-правове підґрунтя включає закони України "Про вищу освіту" та "Про професійну освіту", що визначають державні пріоритети та правові межі виховної діяльності. Вони фіксують вимоги до формування компетентностей сучасного фахівця, його громадянської позиції, академічної доброчесності та інтеграції українського освітнього простору в європейське співтовариство [6, 7]. Фундаментальні концепції людиноцентризму та цифровізації [2, 4]. обґрунтовує В. Кремень, зокрема філософію людиноцентризму, яка є гуманістичним ядром сучасного виховання (орієнтація на особистість студента, а не на форму). В. Биков розкриває технологічний контекст: як цифрова трансформація та ШІ змінюють освітнє середовище, вимагаючи від педагога виховання медіагігієни та цифрової культури [2]. С. Сисоева задає методологічні рамки дослідження інновацій в освіті,

допомагаючи оцінити ефективність нових виховних систем [8]. Акмеологічний підхід та інноваційні технології, що представлені у роботах Житомирської науково-педагогічної школи під керівництвом О. Дубасенюк, є ключовими для розуміння практичної площини виховання. Вони розкривають теорію і практику акмеологічного підходу – через виховну роботу стимулювати прагнення студента до професійних вершин (*акме*), саморозвитку та розкриття творчого потенціалу [1, 3]. Крім того проаналізовано наукові праці з психології креативності та стратегічного мислення. Зокрема В. Моляко аналізує стратегічні тенденції розвитку творчого потенціалу, що корелює із сучасним трендом формування автономності випускника [5]. Класичні закордонні праці Т. Амабайл (Т. Amabile) та Р. Стернберга (R. Sternberg) розкривають соціальний контекст креативності та природу мислення. Вони доводять, що творчий потенціал і *soft skills* виховуються не лекціями, а через створення належного мікроклімату, мотивації та інтерактивної взаємодії – що безпосередньо реалізується через хакатони, сторітелінг та квести [9, 10]. Окреслені наукові розвідки дозволяють комплексно обґрунтувати актуальність проблеми, поєднати вітчизняні акмеологічні традиції з європейськими трендами та побудувати дієву модель виховної роботи у закладі професійної освіти.

Визначимо ключові виховні тренди

1. Аксіологічний вектор: ціннісно-орієнтоване та патріотичне виховання. В умовах сучасних викликів виховна робота в Україні концентрує увагу на формуванні активної громадянської позиції, національної самосвідомості та соціальної відповідальності. Волонтерство та благодійність передбачають інтеграцію виховних заходів у реальну допомогу громаді та країні (наприклад, професійно спрямоване волонтерство – ремонт техніки, виготовлення засобів захисту, допомога у шпиталях). Екологічна культура визначає виховання свідомого ставлення до ресурсів у межах концепції сталого розвитку (Sustainable Development).

2. Психоемоційна підтримка та розвиток емоційного інтелекту (EQ) означає турботу про ментальне здоров'я здобувачів освіти, що стало пріоритетом. Виховний процес за таким напрямом орієнтований на створення безпечного, безбар'єрного (інклюзивного) та психологічно комфортного середовища. Культура самозарадності – це навчання технік стресостійкості (копінг-стратегій), саморегуляції та психологічної взаємодопомоги. Розвиток емоційної грамотності спрямований на зміщення акценту з директивного виховання на емпатію, партнерство та відкритий діалог.

3. Цифровізація виховного простору та медіагігієна. Виховна діяльність активно переходить в онлайн-середовище, де викладач виступає навігатором і ментором. Виховання медіаграмотності здобувачів освіти цілеспрямоване на

формування навичок критичного мислення, протидії дезінформації, фейкам та маніпуляціям у цифровому світі. Цифровий етикет і кібербезпека формують культуру спілкування у соціальних мережах, розуміння принципів академічної доброчесності при взаємодії зі штучним інтелектом (AI). Гейміфікація та інтерактивні платформи передбачає використання квестів, віртуальних екскурсій та освітніх застосунків (наприклад, екосистеми "Мрія") для залучення молоді до виховних проєктів.

4. Акмеологічний підхід та стимулювання творчого потенціалу. Сучасне виховання спрямоване на досягнення студентом вершин свого професійного та особистісного розвитку (акме). Виховання через успіх – створення умов для самореалізації, розвитку креативності та підприємницького мислення. Проєктний підхід передбачає залучення здобувачів до командних соціальних та стартап-проєктів, де виховуються лідерські якості, навички колаборації (співпраці) та автономії.

5. Індивідуалізація та суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Епоха масових формальних лінійок та лекцій завершилася. Педагог сьогодні – це не контролер, а фасилітатор і тьютор. Партнерство означає, що студент є повноправним суб'єктом виховного процесу, який безпосередньо впливає на вибір тем, форматів та напрямів позааудиторної діяльності. Формування індивідуального стилю діяльності спрямоване на допомогу у побудові власної траєкторії професійно-особистісного зростання та розвитку культури навчання впродовж життя (Lifelong Learning).

Таким чином, визначимо головні зміни парадигми: сучасне виховання у професійній освіті – це не набір повчань, а створення середовища, у якому здобувач освіти через власну діяльність, досвід та рефлексію формується як конкурентоспроможний фахівець, зріла особистість і свідомий громадянин. Перехід від пасивного сприйняття інформації до активної дії – це головна вимога до сучасних виховних технологій. Найбільшу ефективність демонструють формати, які інтегрують професійні знання (hard skills), розвиток особистості (soft skills) та соціальну відповідальність. Найвища ефективність досягається тоді, коли ці методи не використовуються ізольовано, а інтегруються у загальну концепцію "виховання через професію", де будь-яка практична дія студента має чіткий ціннісний підтекст.

Список використаних джерел

1. Акмедосагнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи: монографія /за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 404 с.
2. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти. Нові технології в освіті. 2024. № 2. С. 12–25.
3. Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика. Том 2. Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, Житомир. 2016. 376 с.

4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. Київ : Знання України, 2021. 320 с.
5. Моляко В. О. Стратегіальні тенденції дослідження творчого потенціалу особистості. *Психологія і суспільство*. 2022. № 4. С. 45–58.
6. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 18.06.2026).
7. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.06.2026).
8. Сисоєва С. О. Сфера освіти як об'єкт наукових досліджень. *Освітологія*. 2023. № 1(12). С. 8–17.
9. Amabile T. M. Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity. Boulder : Westview Press, 2018. 336 p.
10. Sternberg R. J. The Nature of Creativity. *Creativity Research Journal*. 2021. Vol. 33, no. 2. P. 101–114.